

IR. D. C. VAN SCHAÏK 13 oktober 1888 - 4 oktober 1972

Op 4 oktober j.l. overleed, bijna 84 jaar oud, Ir. D. C. van Schaïk. Na een welbesteed leven was hij het laatste jaar erg moe; hij had er vrede mee dat het einde naderde. Hij, de beschermer der vleermuizen, stierf op dierendag 1972.

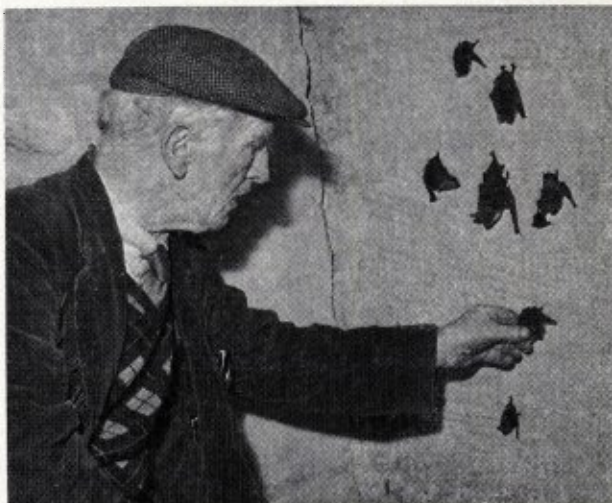
Nog kort voor zijn dood herinnerde hij zich de laatste glorierijke dag die hij beleefde, nl. 15 juni 1971 toen zijn portret op een van de wanden in het noordelijk gangenstelsel van de Sint Pietersberg werd onthuld. Hij was toen nog flink genoeg om de gehele feestelijkheid in de berg mee te maken.

De oudere — maar ook vele jongere — leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en menig andere bioloog en natuurliefhebber buiten Limburg, herinneren zich Ir. van Schaïk en zijn vele activiteiten met betrekking tot de natuur in Zuid Limburg; met name in de St. Pietersberg, de ruïne van kasteel Valkenburg met de vluchtgang naar de Fluwelen Grot enz. De St. Pietersberg is al grotendeels verdwenen en nog steeds is men bezig hem in cement om te zetten. Ware het niet dat Ir. van Schaïk het gehele gangenstelsel in kaart had gebracht en allerlei historische opschriften had gefotografeerd, dan zou dit merkwaardige monument al spoedig vergeten worden.

Reeds in het midden van de 19e eeuw worden de vleermuizen door onderzoekers in de grotten van de Sint Pietersberg vermeld.

Rector Jos. Cremers, oprichter in 1911 van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en in 1912 van het Museum te Maastricht, publiceerde in 1909 en 1929 over de vleermuizen in de berg en natuurlijk hadden deze dieren direct de belangstelling van Ir. van Schaïk toen hij in 1927 naar Limburg kwam.

Hij was meer dan 40 jaren lid van het Genootschap en was tientallen jaren een trouw bezoeker van de maandvergaderingen; in de verslagen kan men talloze mededelingen opgetekend vinden van interessante vondsten en verschijnselen die hij te berde bracht.

Ir. van Schaïk bij het vleermuizenringen.

foto: Voûte.

De kennismaking in 1937, met Utrechtse biologen die een speciale studie van vleermuizen maakten was aanleiding dat ook Ir. van Schaïk zich met hart en ziel op dit onderzoek wierp. Hij maakte talrijke biologen die bij dit onderzoek waren ingeschakeld, wegwijs in de uitgestrekte doolhof van onderaardse gangen. Hij leidde ook excursies van andere belangstellenden, fotografeerde de vleermuizen in hun kraamkamer en offerde daar, samen met zijn zoon soms hele nachten aan op; „je kunt niet de kans lopen dat zo een merkwaardige concentratie van Grote Hoefijzerneuzen die je 's avonds om 11 uur gevonden hebt, zich de volgende dag verspreid heeft: dus ga je dan per fiets naar de Bemelerweg in Heer, om thuis je fotoapparatuur en je zoon op te halen” Het ringonderzoek van de vleermuizen resulteerde in twee dissertaties, één van een Utrechts — en één van een Amsterdams bioloog.

Maar tenslotte was Ir. van Schaïk ingenieur en wel electrotechnisch ingenieur; dit laatste gaf hem echter

onvoldoende gelegenheid zijn liefde en interesse voor de natuur uit te leven. Zijn Delftse kennis heeft hij zich echter wel terdege ten nutte kunnen maken.

Zijn eerste opdracht in Limburg — en daarmee eigenlijk het begin van zijn liefde voor Limburg en van zijn levenswerk — was medewerking, als jong ingenieur, aan de kabelbaan over de St. Pietersberg waarmede de mergel uit de groeve aan het Jekerdal naar de schepen in het kanaal Luik-Maastricht getransporteerd werd. Zijn wetenschappelijke bezetenheid om de St. Pietersberg met haar gangen — en de instortingen daarvan — beter te leren begrijpen kwam echter in 1927 toen er in plaats van de kabelbaan óver- een tunnel dóór de berg moest komen.

Bij zijn berekeningen voor de tunnelbouw kwam Ir. van Schaïk tot de conclusie dat de druk van het gesteente volgens bepaalde boogvormen verloopt. Naderhand nam hij bij ingestorte delen van oorspronkelijk rechthoekige gangen precies dezelfde boogvormen waar. Deze waren op natuurlijke wijze ontstaan door druk van het omringende gesteente en zij waren een bevestiging van de berekeningen. Een en ander heeft geleid tot een belangrijke theorie over de drukverhoudingen in homogeen gesteente rondom gangen en tunnels. Bij eventuele latere tunnelbouw zal deze theorie van toepassing kunnen zijn. Het was een van de vele illusies van Ir. van Schaïk om nog eens op dit onderzoek naar de gesteentedruk te promoveren. Het is er nooit van gekomen; doch alle gegevens, met de lantaarnplaatjes zijn aanwezig in het Stadsarchief en -Bibliotheek van Maastricht; ze staan geïnteresseerden voor verdere uitwerking ter beschikking.

Ir. van Schaïk was in 1948 een der oprichters van de Wetenschappelijke Belgisch-Nederlandse Commissie ter bescherming van de St. Pietersberg; hij was tot verleden jaar vice-president en in deze functie was hij een waardevolle bron van informatie voor de activiteiten en de publicaties dezer commissie.

Ir. van Schaïk heeft heel wat publicaties het licht doen zien waarvan hieronder een lijst is opgenomen. Al dit werk als „vrij beroep” heeft hij kunnen doen dank zij de steun van zijn gezin: de moeder zorgend en stabiliserend, zijn vrolijke dochters voor wie het „vleermuisringen” een reuze pretje was (een van zijn dochters was een tijdlang zijn serieuze secretaresse); zijn zoon die hem terzijde stond bij de opmetingen in de berg.

Op 22 april 1950 werd aan Ir. van Schaïk, als erkenning van zijn vele verdiensten een koninklijke onderscheiding uitgereikt: Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Het werk in de St. Pietersberg was voor Ir. van Schaïk niet alleen een technische aangelegenheid; het was ook een geestelijke belevenis. Hij heeft in de absolute stilte en diepe duisternis van de grotten — slechts verlicht door zijn „grottelamp” — veel nagedacht. Hij was er vaak alleen. Daar, diep in het inwendige van de berg, waar gevaar voor instortingen en — eer hij er geheel „thuis” was — voor verdwalen, niet uitgesloten was, wist hij zich teruggeworpen op zichzelf, alleen met zijn God; al zou grote schroom hem belet hebben dit zo uit te drukken.

Moelijkheden in het leven worden bijna niemand gespaard; ook Ir. van Schaïk niet; hij heeft moeilijkheden en verdriet gekend. Toch kan men zeggen dat hij een gezegend en blij leven heeft gehad door de onvoorwaardelijke overgave waarmee hij zich wierp op de dingen die hem interesseerden: de natuur en de wetenschappelijke studie daarvan. Die blijheid straalde ook van hem af; zij werd gevoed door dat ergens diep in hem verborgen geloof.

Allen die hem gekend hebben bewaren een grote, goede herinnering aan hem. Onze sympathie gaat uit naar zijn kinderen en hun families die hem zo zeer lief hadden.

Hij ruste in vrede.

Bels.

Literatuurlijst Ir. D. C. van Schaik:

1930. De St. Pietersberg en zijn geheimen. Haagsch Maandblad. April 1930.
1930. Kalkmergelexplotatie en Tunnelbouw. N.V. Kalkmergel Mij. „St. Pietersberg”.
1932. Tunnelbouw in den St. Pietersberg. Beschrijving ter gelegenheid eener excursie van de leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht, 1932. N.V. Kalkmergel Mij. „St. Pietersberg”.
1932. Erfahrungen über Gesteinsdruck in homogenem Gebirge. Die Bautechnik, 1932, Heft 50, S. 655.
1933. Oude Documenten en tekeningen over Maastricht en den St. Pietersberg te Parijs. Nieuwe Rotterd. Courant, 6 Dec. 1933, Avondbl. D.
1933. Rapport betreffende een onderzoek van oude documenten en tekeningen te Parijs, uitgebracht Dec. 1933, aan het Gemeentebestuur van Maastricht.
1934. De onderaardsche gangen in den St. Pietersberg. Limburger Koerier, 13 Oct. 1934.
1935. De onderaardsche gangen in de St. Pietersberg, Maastricht, 1935, uitg. D. C. van Schaik.
1935. Foto's van oude opschriften en van merkwaardigheden, in het Gangenstelsel Slavante,*) dl. I, samengesteld in opdracht van de ENCI.
1935. De St. Pietersberg en zijn duistere gangen, Buiten, 6 April 1935.
1935. De bezetting der onderaardsche gangen. Limb. Koerier, 28 Nov. 1935.
1937. De geheimen van den St. Pietersberg. Limb. Koerier, 6 en 13 Maart 1937.
1937. Een en ander over Tunnelbouw. Polytechn.-Weekbl. 10-21 Maart 1937, blz. 197.
1937. Foto's van oude opschriften enz.,*) dl. II, 1937.
1937. De Sint Pietersberg bij Maastricht. De H.B.S. Agenda, 1937-1938, blz. 187.
1938. Een ondergrondse herinnering aan den eersten spoorweg te Maastricht. Spoor- en tramwegen, 1 Febr. 1938, blz. 59.
1938. De Sint Pietersberg, met medewerking van Rector Jos. Cremers, Dr. J. Heimans, F. H. van Rummelen, Dr. H. Schmitz S.J., W. Verster, G. H. Waage en A. de Wever. Maastricht, 1938, N.V. Leiter-Nypels.
1938. Over een oude plattegrond en merkwaardige historische opschriften in den St. Pietersberg. Historia, September 1938, blz. 241.
1939. Vleermuiswaarnemingen; Nat. Hist. Maandblad, 30 September 1939.
1940. Het ontstaan van druppelen in mergelgrotten. Nat. Hist. Maandblad, 29 Febr. 1940, No. 2, blz. 18.
1940. Drupzuilen in den St. Pietersberg. Nat. Hist. Maandblad, 31 Oct. 1940, No. 10, blz. 98.
1941. De gegroefde aardpijpen in het Maastrichtse Krijt. Nat. Hist. Maandbl. 28 Febr. 1941, No. 2, blz. 10.
1941. Karstverschijnselen in het Maastrichtse Krijt. Nat. Hist. Maandblad, 28 Maart 1941, No. 3, blz. 30.
1941. Over de oorzaken der aardstoringen in den St. Pietersberg. Nat. Hist. Maandblad, 26 Sept. 1941, No. 9, blz. 89.
1941. De oorsprong van den naam Sint Pietersberg. Nat. Hist. Maandblad, 28 Nov. 1941, No. 11, blz. 111.
1942. De temperatuur in de onderaardsche gangen van den Sint Pietersberg. Nat. Hist. Maandblad, 27 Maart 1942, No. 3, blz. 25; 30 April 1942, No. 4, blz. 36; 29 Mei 1942, No. 5, blz. 51; 26 Juni 1942, No. 6, blz. 63.
1942. De onderaardsche gangen in den Sint Pietersberg, Gangenstelsel Zonneberg. Maastricht, 1942, uitg. D. C. van Schaik.
1942. Het meten van den plattegrond van het Gangenstelsel Zonneberg, in den Sint Pietersberg. Historia, Dec. 1942.
1944. De onderaardsche gangen in den St. Pietersberg. Maastricht, 1944, uitg. D. C. van Schaik.
1945. Rapport; het landschap van Caestert bij Klein Ternaaien, aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschap te Brussel.
1945. The old town of Maastricht and the caves of Mount St. Peter. Maastricht, 1945, uitg. D. C. van Schaik.
1946. Spiegel van Nederland, Limburg; Kinheim, uitgeverij Heiloo.
1948. Maastricht en de Sint Pietersberg;**) uitgave van de schrijver.
1949. „Limburg” in: Voetspoor van Thijsse, blz. 273-293. Uitg. Veenman & Zonen, Wageningen.
1960. De St. Pietersberg en zijn onderaardse gangen; Natuur en Techniek, juli 1960.
- 1959) Résumé van twee rapporten uitgebracht door Ir. D. C. van Schaik op het 3e Congres International des Techniques et de l'Urbanisme Souterrains gehouden te Brussel 21-25 september 1959. Fascicule XI, supplément au „Monde souterrain” no. 125, mei-juni 1961.

*) De 2 albums — elk met 48 bladzijden foto's — over de inmiddels verdwenen opschriften uit de St. Pietersberg, bevinden zich in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum te Maastricht onder no. G. L. 69.

**) Van deze uitgave zijn nog exemplaren te verkrijgen aan het Natuurhistorisch Museum te Maastricht; prijs f 3,50. Ook te bestellen via girorekening 1022311, ten name van het Natuurhistorisch museum, Maastricht.